

VALGTALE STOVNER AMFI

Neste mandag skal vi avgjøre hvem som skal styre oss de neste fire årene. Det kan ikke være enkelt for dem som prøver å få oversikt over hva valget egentlig står mellom. Den ene siden er klar. Der står Arbeiderpartiet. Vi har lagt fram et sterkt politisk regnskap. Vi har maktet å holde sysselsettingen oppe - ja, det er skapt en kvart million nye arbeidsplasser det siste tiåret. To tredjedeler av disse er fylt av kvinner. Det private forbruket er økt med 30 prosent - mer enn i noe tiår i

2.

vår historie. Vi har tatt store felles løft - vi har bygd barnehaver, sykehjem, skoler og helsestell som aldri tidligere i vår historie. Vi har utviklet en ny næring i Nordsjøen som gir oss en tredjedel av våre eksportinntekter.

For de neste fire årene har vi lagt fram et program for hvordan vi vil styre. Det er et nøkternt program. Med en verdensøkonomi i krise er det ingen tid for overbud. Vi har satt fem store saker i sentrum for vårt program. Det er saker som peker framover:

- arbeid for alle
- forsvar for velferdsstaten

- oljen for hele folket
- likestilling og demokrati
- sikkerhet, avspenning og fred

Vi har ikke valgt disse sakene fordi de er lette eller populære. Tvert om: Det er tunge og vanskelige saker der løsningene krever noe av oss. Vi har valgt dem fordi de avgjør vår framtid som folk. I dag vil jeg særlig gå inn på likestilling. Jeg kommer tilbake til det senere.

Arbeiderpartiet har et klart program. Hos de borgerlige partier hersker uklarheten. De har ikke lagt fram et felles program. Vi vet ikke hva de skal gjøre om de får

flertallet. De vet det ikke selv heller. Det skal de forhandle om hvis de vinner.

Ja, vi vet jo ikke om de tre partiene vil samarbeide om å danne en regjering. For om det blir et borgerlig flertall, er det ikke valgt en borgerlig regjering, men et forhandlingsutvalg. Dette forhandlingsutvalget skal så drøfte:

- om de skal danne regjering
- om fordelingen av taburettene
- om hvem som skal bli statsminister
- om fremfor alt: om den politikk en eventuell borgerlig regjering skal føre

Høyre er nå langt større enn Senterpartiet og Kristelig Folkeparti tilsammen. Om de vinner, vil vi enten få en ren Høyre-regjering, eller en Høyre-dominert regjering. Vi vet det ikke, og de vet det ikke.

Men forskjellen mellom en ren Høyre-regjering og en trepartiregjering blir ikke så stor i praksis. Velgerne må være klar over at en stemme til Senterpartiet, Kristelig Folkeparti eller Venstre i virkeligheten er en stemme til en Høyre-styrt regjering.

Bli det en trepartiregjering, vil den bli omtrent som en trehjulsykel - med ett stort hjul og to små. Høyre vil være det store drivhjulet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet de små støttehjulene.

Det store vil bestemme retningen. De to små må følge etter eller hoppe av lasset. Resultatene fra Sverige taler sitt språk: 4 regjeringer på 5 år. Vi har ikke råd til høyre-holdninger, uklarhet og sprik.

Vi skal huske at partiprogrammene til de borgerlige partier spriker så sterkt at en borgerlig regjering må bli svært så handlingslammet. De har forskjellig syn:

- i abortsaken
- i skattepolitikken
- i oljepolitikken
- i energipolitikken
- i alkoholpolitikken

- i konsesjonspolitikken
- i distriktspolitikken
- i landbrukspolitikken
- i likestillingspolitikken

Dette er betenkelig i de vanskelige tider vi går imøte - fordi landet nå mer enn noengang trenger en fast styring. Uten fast styring vil den økonomiske utviklingen svekke grunnlaget for velferdsstaten.

Dessuten vet vi at sterke krefter innen Høyre vil presse for de skattelettelse som er lovet. Også disse krefter må høres når de politiske kompromissene skal utformes. Det setter også velferdsstaten i fare. Viktige offentlige ytelser må i tilfelle skjæres ned.

8.

I 1970-årene ble velferdsstaten befestet. Vi har skapt nye gjennombrudd i miljø og ressurspolitikken. Vi har ført likestillingspolitikken videre - og utvidet de sosiale rettighetene. En rekke nye rettigheter ble innført - fra sykkelønn til bostøtte for pensjonister, fra opprettelsen av Miljøverndepartementet til den nye arbeidsmiljøloven. Regjeringen vil bygge ut slike rettigheter på flere områder i den kommende perioden - eksempelvis ved å åpne adgangen til å kombinere arbeid med trygd for dem som er 65 år og over.

Vi vil både bygge ut og bygge om velferdsstaten. Men ikke alle velferdsoppgaver kan løses av velferdsstaten. Når et samfunn har nådd et velferdsnivå som vårt,

ligger noen av de beste mulighetene for en videre utdyping av velferden i det som gjøres i de små sosiale fellesskapene: i bomiljøene, i familien, på arbeidsplassene og i organisasjonene. Vissheten om en sikker inntekt gjennom offentlig pensjon er grunnleggende for de eldres uavhengighet, men deres behov for kontakt må løses lokalt. På arbeidsplassene, i lokalsamfunnene og i organisasjonene kommer den enkelte i kontakt med andre når de utfører sine daglige gjøremål.

Handlingsfellesskap gir opplevelsesfellesskap. De kontakter og vennskap som utvikles på dette grunnlaget, gir samtidig et sikkerhetsnett for støtte og omsorg i vanskelige livssituasjoner. Skal samfunnet være godt

for den enkelte, er det nødvendig, men ikke tilstrekkelig med de offentlige velferdsordningene. De små sosiale fellesskapene må ha plass til og oppgaver for alle. De må gi muligheter for variert utfoldelse sammen med andre. Det gir tilhørighet og trygghet. Det vil kreve en viss nyorientering i forhold til tradisjonell politikk. I Langtidsprogrammet legger Regjeringen opp til en slik nyorientering.

Men skal den kunne bli virkelighet, må initiativene til den også komme fra lokalt hold. Og her har vi foregangs-områder som kan stå som eksempel for andre, og som mange kan lære av. Stovner er nettopp et slikt område, og det er derfor jeg synes det er så fint å komme hit,

for å trekke fram noe av det som er gjort i det særdeles aktive lokalmiljøet dere har her.

Det skal være 120 forskjellige organisasjoner her med tilbud om meget varierte aktiviteter. Og dere har et Bydelsutvalg som gir bydelen til en slags landsby i storbyen: det er med og preger miljøet og utviklingen.

Ordningen med bydelsutvalg var et spennende eksperiment da det ble satt igang tidlig i 1970-årene. På bakgrunn av erfaringene hittil, har Oslo Bystyre nylig diskutert bydelsutvalgenes framtid. For Arbeiderpartiet var det naturlig å presse på for større innflytelse og ansvar for bydelsutvalgene. Skal nærdemokratiet bli reelt, er

12.

det ikke nok å prate om det - en må praktisere det. Og bydelsutvalgene kan mobilisere innsats og stimulere engasjement, skape lokal tilhørighet og ansvar for utviklingen i nærsamfunnet.

Derfor var det med oppriktig skuffelse at vi møtte en mur av motstand hos bystyrets borgerlige flertall. Ikke minst var det Høyre som ikke ville bydelsutvalgene den nødvendige tillit.

Dette må ha vært en særlig skuffelse her på Stovner. Dere har jo stadig stått fram og bedt om å få prøve ut hvordan lokaldemokratiet i en storby kan fungere.

Det viser også en viktig prinsipiell forskjell mellom vårt og deres syn på demokratiet. For oss er ikke demokrati bare en ordning, men en prosess. Ved å delta får en kunnskap om saker og om hvordan de henger sammen, en får ferdighet i å drøfte problemer og ta avgjørelser. Det er med demokratiske ferdigheter som med muskler - de styrkes ved bruk. Men da må de kunne brukes. Derfor har da også Regjeringen i Langtidsprogrammet bebudet at den vil åpne adgang for kommunene til å tillate direkte valg til bydelsutvalgene.

La meg også dvele ved et par av de tiltak bydelsutvalget på Stovner har satt i verk. For det første er det satt igang et spesielt sysselsettingsprosjekt for ungdom som

sikter mot å få kontakt med de av dem som ikke har noe å gjøre, og å forsøke å finne arbeids- eller utdanningsmuligheter til dem. Spesielt vil en forsøke å finne løsningene her i lokalmiljøet. Dette er et nøkkelpunkt. All erfaring viser at det er lettere å få dette til i lokalmiljøet enn i de større samfunnsenheter.

Bydelsutvalget har også opprettet et eget Ungdomsråd. Meningen er å trekke ungdommen selv med i arbeidet med å utforme ungdomsmiljøet i bydelen og gi dem innflytelse og ansvar. Jeg har tro på at ungdommen selv kan gi viktige bidrag, ikke minst i arbeidet med å bekjempe problemene med narkotika og andre rusmidler. Framfor alt er det viktig å trekke den uorganiserte ungdommen med og også gi dem ansvar og oppgaver i lokalmiljøet.

Når jeg har nevnt disse to tiltakene, så er det ikke bare for å gi reklame til Bydelsutvalget. Det dreier seg nemlig om initiativ som har interesse langt utover bydelens grenser. Derfor har begge tiltak oppnådd å få statsstøtte, nettopp fordi en her kan prøve ut nye tanker og forslag og trekke erfaringer som kan være til nytte andre steder.

Mens det borgerlige styrte Oslo nå stadig strammes inn på ungdomssektoren, er det i alle fall hyggelig at vi fra Regjeringens side kan komme dere litt i møte, både gjennom tilskudd til ungdomsklubber o.l. gjennom den såkalte Rønbeck-planen, og ved tilskudd til prøveprosjekter som Bydelsutvalget selv har satt igang.

Likestillingspolitikken er et område der de borgerlige partier spriker sterkt. Kristelig Folkeparti har fremmet et skatteforslag som av borgerlige politikere blir omtalt som et forsøk på å binde kvinnen til de tradisjonelle kjønnsroller.

Arbeiderpartiet har gjort likestilling til en hovedsak ved dette valget. Vi ser kampen for likeverd og rettferdighet mellom kjønnene som en av de viktigste endringskrefter i vår tid. Denne kampen er en frigjøringskamp.

Arbeiderbevegelsen er en frigjøringsbevegelse. Vår historie er beretningen om frigjøring fra fattigdom og nød, og om frigjøring til selvrespekt og utfoldelse for de mange.

Det har kostet kamp og motstand fra dem som hadde privilegier å forsvare. Og vi møter stadig motstand på det som er dagens kampplasser: kvinners likestilling og større demokrati i arbeidslivet. Det er ikke alltid så lett å se denne motstanden - fordi det i dag er få som våger å gå åpent ut mot likestilling og demokrati. Nesten alle snakker pent om dette. Men vi får politisk strid når vi kommer til de konkrete handlinger som skaper endring.

Hvis de borgerlige partier hadde fått bestemme, ville vi ikke fått noen likestillingslov. Kvinnene ville ikke selv kunne ta avgjørelsen om abort - de ville fortsatt måttet gå gjennom den ydmykende nemndbehandlingen om de

borgerlige hadde fått bestemme. Men når det ikke lenger koster noe å stå fram for kvinners eller arbeidstakeres rett, da kommer Høyre og andre etternølere med. De lar andre ta arbeidet og belastningen. Jeg tror norske kvinner har merket seg dette mønsteret i abortsaken.

Etter at Høyre i tre stortingsvalg har angrepet Arbeiderpartiet fordi vi ville la kvinnene få avgjørelsen, har Høyre som parti ikke lenger noe standpunkt. For nå viser jo meningsmålingene et stort flertall i folket for selvbestemmelse. Nå driver de borgerlige partier systematisk dobbeltspill i abortsaken. Kristelig Folkeparti skal fange opp motstanderne gjennom sin harde linje, mens Høyre skal fange opp tilhengerne av selvbestemmelse -

fordi det er kjent at flertallet av Høyres kandidater har dette syn.

Hva en eventuell borgerlig regjering skal gjøre med abortsaken, er det ingen som er villige til å si -dobbeltspillet skal fortsette til over valget. Det er et grunnleggende krav i demokratiet at velgerne skal få vite hva de stemmer på. I abortsaken som i en rekke andre saker, svarer de borgerlige at det skal vi forhandle om etter valget. Da skal det hestehandles, med kvinners skjebne som innsats.

Den politiske realitet synes å være at så mange i Høyres nye gruppe vil stemme for selvbestemt abort, at

det uansett valgutfall vil være flertall for dette. Men noe må Høyre gi. Partiet har sagt at de vil endre abortloven. Det er kommet klare signaler om at det skal innføres så mye påtvunget rådgivning for kvinnene før de kommer fram til sin selvbestemmelse at det i praksis nærmer seg det gamle nemndssystemet. De svake - de som står alene, skal presses. De sterke skal få det som de vil - selv om også de må gjennom en omgang ydmykelser. Merk at rådgivningen skal være tvunget. De som roper høyest om alle de fæle lover og restriksjoner Arbeiderpartiet har fått i stand, de har ikke det minste mot regler og tvang når det bare er kvinner det rammer - og regjeringsmakt lokker.

Vil norske kvinner virkelig finne seg i å være bytteobjekt og salderingspost ved en borgerlig regjeringsdannelse? Kvinnene vet av erfaring at det er Arbeiderpartiet de kan stole på - og ikke Stray og Korvald.

Hvorfor driver vi arbeidet for at kvinnene skal komme mer med? Selvsagt fordi det er et rettferdskrav. Men også fordi kvinnene har verdier å tilføre. Vi fører ikke likestillingskampen fordi kvinner og menn er like. Vi er ulike. Noe av dette skyldes ulik påvirkning fra spedbarnsalderen av. Men noe er medfødt. Det er et feilspor i likestillingsdebatten å stå på den oppfatning at de to kjønn er like. Det viktigste å erkjenne er dette:

22.

Mennesker er svært ulike. Det er stor variasjon for en lang rekke egenskaper og anlegg. Og slike forskjeller krysser i stor utstrekning også kjønns grensene. Det er dette kvinneforkjemperne har måttet slåss for å få godtatt.

Båsinndelingen etter kvinnelige og mannlige egenskaper har ført svært mye på villspor. Men vi tjener på den annen side ingen gode hensikter ved å fornekte virkeligheten. For virkeligheten er også den at det på mange områder fins mer typiske egenskaper hos menn - og tilsvarende hos kvinner. Gjennomsnittlig er menn fysisk sterkere. Gjennomsnittlig er kvinner mindre aggressive.

Fordi dette er så, betyr ikke likestilling at vi skal ha nøyaktig like mange kvinner som menn i alle yrker og funksjoner. Det kan godt være flere mannlige bilmekanikere - men det må være reell åpning for de kvinner som har lyst på dette yrket. Vi må unngå den uheldige argumentasjonen Vi må ha like muligheter på alle områder fordi vi er like! For meg ville det være minst like overbevisende å si: Fordi vi er ulike. Det er nettopp derfor vi vil at alle skal med. Vi blir alle rikere når hele bredden av menneskelige ressurser blir tatt i bruk.

Det er kvinnene som i historisk tid har fremmet liv og tatt vare på liv. De verdier kvinner har hatt ansvaret for, må få større gjennomslag i hele samfunnslivet og

24.

bli en større del også av mannens verden. For likestillingsverket er ikke fullført før også mannen gjør opprør og ser at også han må sprengne rammene for sitt perspektiv. Likestillingskampen er en kamp for at vesentlige menneskelige verdier blir erkjent og tatt i bruk - på alle de områder der vi så åpenbart ser at de trengs.

Det krever styrke å bære fram likestillingsarbeidet når økonomien blir strammere. Det har vært en "historisk lov" at kvinnene ble sendt tilbake til reservebenken i trange tider. Arbeiderpartiet har nå brutt denne "loven". Gjennom langtidsprogrammet og handlingsplanen for likestilling, har vi økt innsatsen. De borgerlige partier har gått mot viktige virkemidler. De er ikke

med på radikale kvoteordninger som kan sikre kvinner innpass i utdanninger og yrker der de lite har vært medfør. De er mot å opprette flere stillinger som kvinnekonsulenter og mot utvidet bruk av det såkalte likestillingstilskott.

Det hjelper lite med vakre ord, når man i praksis er uvillig til å handle. Her som ellers gjelder det at man må ville midlene for å nå målene. Vi ønsker ikke kvoteordninger i seg selv, men det er et nødvendig middel i en overgangsperiode. Vi håper - og regner med - at systemet etter hvert vil gjøre seg selv overflødig.

Høyre hører til baktroppen - i likestillingspolitikken som ellers. Senere forklarer partiet at de egentlig har vært for reformene hele tiden. Det er når reformene er blitt populære, når de har fått oppslutning av flertallet. Vi kjenner, som jeg sa, mønsteret fra abortloven. Vi hørte Willoch i Trondheim gi inntrykk av at Høyre hadde vært forkjemperen for bedriftsdemokratiet. Og vi har sett det i likestillingssakene. Først gikk Høyre mot likestillingsloven. Da ble den nedstemt fordi også SV trodde det fremmet likestilling å stemme ned en lov om likestilling. Etter en tid fremmet Arbeiderpartiet en lov som var praktisk talt lik med den som var nedstemt. I mellomtiden hadde det skjedd atskillig endring av synet på likestilling. Nå skiftet Høyre standpunkt og var med på at loven ble vedtatt.

Dette tilbaketoget blir i en valgbrosjyre framstilt som om det var forslagene fra en feministgruppe i Høyre som preget den endelige loven. Slik kan man snu tingene på hodet. Først kommer et lovforslag fra Arbeiderpartiet som Høyre stemmer ned. Så lager en Høyregruppe en skisse som bygger på Arbeiderpartiets lovforslag. Så fremmer vi forslaget på nytt og får det vedtatt. Da heter det at Høyres forslag har preget den endelige lovtekst. Det skal freidighet til for å gi ut slike brosjyrer.

I samme brosjyren er Høyre stolt av at høyrekvinnen Anna Rogstad var den første kvinne på Stortinget i 1911. Men skal vi så ikke la Høyre få nyte den triumfen?

Vel, det mangler en helt vesentlig opplysning i Høyres historiefremstilling:

Når det ikke var en arbeiderkvinne som ble den første på Stortinget, har det en meget enkel forklaring: Arbeiderkvinnene hadde ikke stemmerett i 1911. Det var det Høyre som forhindret. Høyre kjempet til siste slutt mot kvinners stemmerett som de hadde kjempet mot stemmerett for menn uten formue og sosial posisjon. Uten stemmerett kunne kvinner heller ikke velges. Anna Rogstad kunne velges fordi hun hadde formue.

I dag er det økonomisk uavhengighet som for mange er nøkkelen til reell likestilling. Noen sier vi vil

presse kvinnene ut i arbeidslivet. De snur tingene på hodet. Vi vet at kvinner ønsker betalt arbeid dersom de kunne får det i nærmiljøet og dersom det fantes barnehageplasser. Mange kvinner opplever det slik at de selv må presse på for å komme ut i arbeidslivet.

Derfor må arbeidslivet tilpasses familiene. Derfor må begge kjønn sikres konkrete muligheter for å velge kortere arbeidstid i perioder. Vi vil skape felles ansvar for hjem og omsorgsarbeid. Mennene skal få del i de verdiene omsorgsarbeidet gir. Derfor er likestillingsarbeidet en innsats for hele befolkningen - ikke bare kvinnene.

Samfunnet trenger både kvinner og menn - på alle områder. Likestillingskravene er samfunnsnødvendige og rettferdige. Det gjelder retten til å bruke egne evner og erfaringer - til beste for seg selv, for andre og for hele samfunnet.

Likestillingsarbeidet er kommet i sig. Kvinnene krever nå reell likestilling - ikke fagre ord. Stadig flere menn stiller seg positive til likestillingsarbeidet. Likestilling er i ferd med å bli en god sak. Og da vet vi at Høyre slutter seg til.

I den brosjyren jeg nevnte, presenterer Høyre sin feminist Annelise Høegh. Om henne sies det: "Gjennom arbeidet i Høyres såkalte "feministgruppe" var hun med

på å sette kvinnesak og likestilling på dagsorden i partiet." Jeg har bare én kommentar: Det var i 1979 dette skjedde. 66 år etter at kvinners stemmerett ble kjempet gjennom mot Høyres vilje, hevder partiet seg sterkt i baktroppen. Spørsmålet er: Skal vi velge baktroppen til å lede oss?

Gjennom hele valgkampen har vi spurt: Hvilken politikk vil en borgerlig regjering føre. Vi har ikke fått noe svar. Det tredobbelte spillet fortsetter. Velgerne blir ført bak lyset. De tre partiene later som om Borgerlig politikk er summen av alle gode løfter. Samtidig skal skattene settes ned sier Høyre.

I begynnelsen av valgkampen snakket Willoch om kriser overalt - i veisektoren, i helse- og sosialstellet, i skolen. Nå har han sluttet med det. Han har forstått at norske velgere er i stand til å bruke sine egne øyne. Det norske samfunn er ikke et samfunn i krise, men et samfunn i vekst. Men det er en krise Willoch selv har vært med på å bygge opp, og det er forventningskrisen. Gjennom 8 år har han spilt på misnøye. Nå er han redd for å møte de forventninger han har skapt. Han vet det er umulig å innfri alle løftene Høyre og de andre partiene har gitt.

Den 14. skal vi velge:

Skal vi føre videre den kursen som har gjort Norge til et av verdens beste land å leve i - eller skal vi ta sjansen på et konservativt eksperiment? Vi kjenner resultatene av slike eksperiment. Vi kan se det i Sverige og i England. Vi ønsker ikke ledighet og nedbygging av velferdssamfunnet. Vi ønsker en regjering som vet hva den vil, - ikke en som er dominert av høyrekreftene.

Det er ikke slik at det er det samme hvem som styrer. Valget er viktig for deg. Det dreier seg om vi skal føre videre en politikk for fred, arbeid og fellesskap - eller om vi skal satse på kreftenes frie spill.

Valget er viktig for deg - og du er viktig for valget. Det er du som er med på å avgjøre det.